

שיח ושיג בפרשה

"אלה פקודי המשפן משפן העדת... וכוּ בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש (לח-כא)

בפרשה זו קוראים על סיום בנין המשכן, ורבותינו הקדושים כתבו שהתורה רמזה על שני בתי המקדש שהיו ונחרבו, בית ראשון החזיק ארבע מאות ועשר שנים (גימטריא "משכן") ובית המקדש השני החזיק ארבע מאות ועשרים שנה (גימטריא המשכין עם חמש האותיות) אולם המתבונן במלאכת המשכן ובניתו יראה, שהכל הוקם על ידי נדבותיהם של עם קדוש, בני אברהם יצחק ויעקב, שכולם רחמנים וגומלי חסדים. גברים, נשים וטף, כולם נרתמו לעבודת הקודש, ואפילו הנשים נתנו את המראות בהן היו מתקשטות. וכל מה שיכלו לתת מסרו באהבה ובשמחה לבנין המשכן.

מעלת גמילות חסדים גדולה היא מאוד, ואפילו כשאדם נותן מלחמו. וזהו מאמר חכמינו זכרונם לברכה: "המלוה לעני בשעת דחקו פרוש כשהוא עצמו (הנותן) דחוק, ועם כל זה הוא מלוה לחברו, הרי הוא גומל חסדים אמיתי, ורמזו עוד בפסוק: "מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך", אדם לעצמו מסתפק בלחם, אך לאחרים הוא יתן מעדני מלך.

במדרש מובא מעשה ברבי עקיבא וחבריו, שהלכו לעיר אחת למטרת צדקה וחסד, ועברו מבית לבית לזכות את יהודי העיר בצדקה. והנה כשהגיעו לבית אחד עמדו מחוץ לדלת ושמעו את בעל הבית אומר לבנו, שיביא את הירק הכי זול שבחנות.

כששמעו זאת החכמים הלכו משם, משום שחשבו לעצמם: אם אדם זה מקמץ להוצאותיו, על אחת כמה וכמה שלא יתן צדקה. לאחר כמה ימים עברו וראו את אותו אדם חורש בשדהו. שאל אותם העשיר: מדוע דלגתם על ביתי, ולא באתם לגבות גם ממני כסף לצדקה? התביש רבי עקיבא וחבריו לספר לו. אך כשראו שאין להם בררה ספרו לו שעברו ליד דלת ביתו ושמעו מה שצוה על בנו, ולכן אינם רוצים להטריח עליו וכו'. צחק העשיר ואמר להם: "להוצאות ביתי רשאי אני לקמץ אך לא לצדקה, ולכן לכו לביתי ואמרו לאשתי לתת לכם סל מלא דינרי זהב". התפלאו רבי עקיבא וחבריו על הסכום הגדול שהפריש לצדקה, הלכו לביתו בהתפעלות רבה. כששמעה האשה את רצון בעלה שאלה את החכמים: "האם אמר לכם מידה גדושה או מחוקה?" ענו לה שאינם יודעים, כי לא פרש כלום. נכנסה האשה והביאה סל מלא דינרים, ואמרה להם: "אם התכוון בעלי למידה גדושה, הרי לכם מידה גדושה, ואם נתכוון בעלי למידה מחוקה, הרי התוספת ממני, ושיריד לי הסכום מכתובתי שקצב לי ביום "חופתי". התפעלו החכמים ממידת הגמילות חסדים של האיש והאישה, וכשספרו לו את דברי אשתו, הכפיל לה את סכום כתובתה מחמת צדקותה.

כך היא מעלתה של גמילות חסדים, וכל אדם צריך להיות גומל חסדים בהונו ובאונו, וצריך לשמוח בכל מצות חסד שמגיעה אלינו ולפתוח לבנו וכיסנו, כדי שנוכה לעשות רצונו יתברך. מספרים על רבנו ה"חפץ חיים" שהלך פעם להיות ראש ישיבה באיזו עיר. וזאת בתנאי שילמד רק לחצי שנה בלבד. לאחר תקופה זו קיבל ה"חפץ חיים" חמישים רובל שכר הלימוד של חצי שנה. ארז ה"חפץ חיים" את חפציו, בגדיו ושאר הדברים ועמד ליסוע חזרה לעירו ראדין. אך כשהיה בשוק שמע שני אנשים מדברים אודות כלה יתומה שעומדים לפרק ולבטל את שידוכה, כיון שלא הביאה את סכום הנדוניה שהבטיחה. שאל ה"חפץ חיים" לכתבתה ורץ במהרה לביתה ונתן לה את כל הסכום שהיה בידו, עד הרובל האחרון, ואפילו כסף לנסיעות חזרה לא השאיר לעצמו. אחרי כן חשב ה"חפץ חיים" בסיפוק לעצמו, שעכשיו קיים מיצוה גדולה, והטעים שאינו דואג כלל לזה שלא השאיר כסף לנסיעות, משום שאותו מכירים כולם, ובודאי יהיה מי שילווה לו כסף לנסיעות, אך את הכלה היתומה הזו, שום אדם לא מכיר, וממילא הסכנה אצלה גדולה יותר...

ישראל לסגולתו

סגלה להנצל ממות סמוך ומאיים.

גם כּאֲשֶׁר הַמּוֹת סָמוּךְ וּמְאִים עַל הָאָדָם יְכוֹל הָאָדָם לְהִנָּצֵל בְּזָכוֹת הַצְּדָקָה, וּכְשִׁידָר אָדָם נִדָּר בְּשַׁעַת צָרָה שְׂיִתֵּן לַצְּדָקָה אִם יִנָּצֵל - סִגְלָה גְדוֹלָה לְהִנָּצֵל, שֶׁכֵּן הוּא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, מִבְּאֵר בַּעַל הַ"תִּנְיָא" הַכֶּסֶף זֶהוּ הַלֵּא חֲזִינוּ שֶׁל הָאָדָם, מִהַכֶּסֶף אָדָם חֵי, אוֹכֵל, לוֹבֵשׁ, דָּר בְּבֵית וְכִיּוֹצֵא, וְהַמְפָּרֵשׁ צְדָקָה מִמְּמוֹנוֹ כְּאֵלוֹ וְנוֹתֵן מַחֲזִינוֹ, וְלִכְּוֹן מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה שְׂוִיבוֹ לוֹ חֲזִינוּ.

וְהַעֲנִין מוֹבָן בְּיָתֵר שְׂאֵת עַל דְּרַךְ חֲזִיק הָאֲמוּנָה, שֶׁכֵּן זֶה הַמְרָבָה בַּצְּדָקָה מְאֵמִין שֶׁהַקְּבִי"ה הוּא הַמְפָּרֵס וְהַכֵּל שְׁלוֹ, וְאֵין לְאָדָם כְּלוּם מְשָׁלוֹ, וּבְשָׁל כֵּךְ כְּשִׁנוֹתוֹ חֵשׁ הוּא שְׁנוֹתוֹ מְשָׁל ה', אֲזִי כְּמוֹ שֶׁמְבַטֵּל עֲצָמוֹ לַה', וּכְמוֹ שֶׁמְבַטֵּל כָּל כְּחוֹ וְעֵצָם יָדוֹ שֶׁבְּמִמּוֹן, כֵּן מִתְבַּטְּלִים כָּל הַכְּחוֹת מִלְּהֲזִיק לוֹ כְּסִגְלַת הַגֵּר"ח מוֹלוֹז'יין.

וְעַל כֵּךְ מוֹבָא מַעֲשִׂיּוֹת רְבוֹת בְּגִמְרָא, הַמְעַשֶׂה בְּבֵתוֹ שֶׁל רַבִּי עַקִּיבָא שְׂרָאוּ חוֹזִים בְּכּוֹכְבִים שְׂתִמּוֹת בְּיוֹם חֲפָתָהּ וּבְזָכוֹת הַצְּדָקָה נִצְלָה מִנְחָשׁ שָׁבָא לְהַרְגָּהּ, וְעוֹד מַעֲשִׂיּוֹת רְבוֹת מוֹבָא בְּחַז"ל וּבְמִדְרָשִׁים בְּזֶה (ראה זו"ח, ב, עמ' סא ועוד במדרש תנחומא פרשת האזינו), וְעוֹד הַמְעַשֶׂה מִבְּנִימִין הַצְּדִיק שֶׁפָּרְנָס אֶלְמָנָה וְהוֹסִיפוֹ לוֹ כ"ב שָׁנָה.

כִּמָּה אִם כֵּן בְּיָמֵינוּ שֶׁהַגְּזוּרוֹת תְּכּוּפוֹת וְתִקְיּוֹת יֵשׁ לָנוּ לְהַתְחַזֵּק בְּמִדַּת הַצְּדָקָה שֶׁזֶה מֵהַשְּׂאֵר לָנוּ בְּסוֹף הַיָּמִים לְזָכוֹת כְּמוֹבָא בְּאַרְיִכוֹת בְּסִפְרֵי הַ"תִּנְיָא" וּבְ"שׁוֹמֵר אֲמוּנָה" מְאֵר "הַצְּדָקָה", שֶׁעַקֵּר תִּקְוֵן הַדּוֹר הָאֲחֵרוֹן וְהַצְּלָתוֹ מִכָּל רַע תְּלוּי בַּצְּדָקָה. הרב יעקב ישראל לוגאסי

אהבה:

יב. העובד מאהבה - זכותו מגן עד אלפים דור

טעם למצות לוויה

ראיתי בספר לשכנו תדרשו (חלק א עמוד קפב) שכתב טעם נפלא בשם הרש"ז מקלם זצ"ל, מדוע שכר לוויה גדול כל כך וזה תוכן דבריו:

חכמינו ז"ל ירדו לסוף דעתם של הבריות, וידעו שכאשר האורח יושב בביתו של בעל הבית ומשביע נפשו ממיטב המאכלים, מפעם לפעם מתעורר בלבו חשד, שבעל הבית מעונין כבר להפטור ממנו, ולכן אפילו לאחר שכבר אכל ושתה ולן בביתו, בכול אופן חושד האורח שהנה כבר בעל הבית מאושר שסוף סוף זכה כבר לסלקו מביתו, והראיה לכך שמיד לאחר שעזב את בית בעל הבית, סגר עליו בעל הבית את הדלת כאילו הוא אומר "ברוך שפטרני". ולכן כאשר האורח עוזב את בית בעל הבית בהרגשה כזאת, הרי זה כאילו בעל הבית שפך דמים, שכעת נפשו של האורח אבילה עליו בחושבו שהוא אדם בלתי רצוי. מה שאין כן כאשר בעל הבית מלווה את האורח, אז על ידי ליוויו, מרגיש האורח שבעל הבית מתענג בו ושמח בכך שזכה לקיים על ידו מצות הכנסת אורחים, ואז עוזב האורח את בית בעל הבית בהרגשה טובה שהוא אורח רצוי, ושמחים בבואו. ע"כ. ר' אברהם ישראל

משהו לנשמה

צדקה – פדיון שבויים

הצדקה שהיא אחת משלוש עמודים של העולם אמרו חכמינו זכרונם לברכה שנח בעבור שלא עשה צדקה עם הבריות כמו שעשה אברהם בא בגלגול יוסף הצדיק ומשה רבנו עליו השלום. וכתב הרב לקוטי פרדס שאותו כח שיש לתפילה יש גם לצדקה שהיא מצלת את האדם ממיתה והגזרות רעות שנאמר ציון במשפט וצדקה תיפדה ועוד נאמר בתפילה ברוך אתה השם מלך אוהב צדקה ומשפט וגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה ומגיעה עד כיסא הכבוד שנאמר והאל הקדוש נקדש בצדקה.

וכן מצינו בזמנו של הגאון רבנו יוסף שאול אב בית דין בלבוב וגיסו ר' מרדכי זאב שפעם הלכו לאסוף כסף בשביל פדיון שבויים. והנה באמצע הדרך פגשו באדם אחד שאמר להם שסמוך לעיר לבוב יש כפר פלוני ושם נמצא צדיק גדול ששמו כך וכך והוא נדיב גדול, ויעץ לחכמים ללכת אליו תחילה. ויעשו כדבריו וילכו למקום שהורה להם, והאדם הזה קבלם בסבר פנים יפות, ואחר שישבו אמר להם: דעו לכם שאם באתם בשביל נדבה דעו שאני לא אתן לכם אלא עד שתאכלו עמי יחד בצהרים, וכן היה, וכאשר גמרו לאכול קודם ברכת המזון דברו יחד בדברי תורה מעינא דפדיון שבויים, ובתוך דבורים אמרו לו גם כן שהעיקר בפדיון שבויים הוא להציל את ילדי ישראל משמד, כגון מבתי ספר של החפשים או מהנוצרים, דוגמת ערב רב בזמננו, שאלה כולם עושים טובות לישראל לילדים בני עניים, וכל ידי זה עוקרים אותם משני עולמות רחמנא לצלן, וזה עיקר פדיון שבויים. אמר להם בעל הבית, מאחר שאתם כל כך מעריכים את מצות פדיון שבויים ומצות הצדקה הרשו לי ואספר לכם עובדא בדידי.

אמרו לו בכבוד ספר. ויאמר אני בימי צעירותי הייתי בן ישיבה והייתי עני גדול וכאשר בא חמי ובחר בי להיות חתנו אמר לי תדע שאני לא עשיר גדול ובכל זאת אני נותן לך להיות סמוך על שולחני במשך חמש שנים, בתנאי שתמשיך לעסוק בתורה, לזכות לשלמות בעבודת השם יתברך. וכך הייתי יושב בבית חמי על התורה ועל העבודה, וכאשר נפטרו חמי וחמותי והלכו לבית עולמם והיינו מטופלים בילדים, אמרתי לאשתי שאני מוכרח לחפש לי פרנסה, והיה לי בסך הכל שלוש מאות שקלי כסף. לקחתי את הסכום הזה ונסעתי ליריד, וביריד היו הרבה אנשים זה קונה וזה מוכר. ופתאום ראיתי והנה אשה אחת צועקת ובוכה במר נפשה, ושאלתי ממנה מדוע היא בוכה וצועקת? ותספר לי שהיא אלמנה ויש לה בת ארוסה והחתן לא מסכים עוד להמתין לה, באמרו שכבר שלוש שנים שהוא ממתין, והוא תובע או כניסה לחופה, או ביטול הארוסין. היה דרוש לה שלוש מאות שקל כסף למלאות התנאים, ואין מי שירחם עליהם. תכף אני הוצאתי את כספי ונתתי לה ולא נשאר לי אפילו פרוטה אחת לא בשביל אוכל ולא בשביל שאר צרכים, אבל אני לא דאגתי לזה, והנה פתאום בא איש אחד ממולי והיה מסתכל בי ושאלני האם אתה פלוני בן פלוני מעיר פלונית? אמרתי לו כן. אמר לי האם אינך מכיר אותי? אמרתי לו לא. אמר לי אביך עליו השלום היה ידד שלי והוא היה צדיק גדול, ואם אתה מסכים בוא אלי לחנות, ואני אתן לך מרגליות שתמכור ותריות. הלכתי עמו לחנותו והוא נתן לי מרגלית אחת ומכרתי אותה וחזרתי אליו ולקחתי ממנו עוד ומכרתי, באותו יום הרווחתי שלוש מאות שקל כסף, והלכתי למלון שמח, וביום השני המשכתי בעבודתי זו, והצלחתי, וכן ביום השלישי, וביום הרביעי להיותי ביריד היה יום שישי לשבת קודש, אמר לי בעל החנות שיום זה הוא יום היריד הגדול, ולכן יעץ לי לקחת מאצלו מזודה מלאה מרגליות ושאני אמכור אותם וביום ראשון אביא לך את הכסף, מפני שביום שישי הוא סוגר את החנות בצהרים לכבוד שבת. לקחתי את המזודה המלאה ומכרתי באותו יום שישי את כל מה שהיה בתוכה והרווחתי הרבה מאוד ובאתי למלון שש ושמח, וביום ראשון לקחתי את הכסף להולך לבעל החנות, והנה כמה שחפשתי את החנות לא מצאתיה ושאלתי הרבה אנשים עליו ועל חנותו וכולם ענו לי שמעולם לא היה שם חנות מרגליות ואינם מכירים אדם בשם זה שאמרתי להם כלל, ואז לקחתי את כל הכסף, ומאותו יום ואילך אני עשיר גדול ואז ידעתי שזה היה מעשה נס על ידי אליהו הנביא זכרונו לברכה. ועתה אני אומר לכם רבותי שאינכם צריכים ללכת לשום מקום, כי כמה שנחוץ לכם עבור פדיון שבויים אני נותן לכם, וכן היה. ובצאתם אמר לו רבי יוסף שאול שלא זכה לכל העושר הזה אלא בשביל שיש לו אמונה וצדקה. גם בדור המבול אילו היה להם מצות הצדקה היו נצולים ממות, וראיה מנח, וגם נח בא בגלגול יוסף הצדיק ועשה צדקה עם כל העולם כדי לתקן מה שלא תקן מקודם.

ידוע שהצדקה נקראת זריעה כמו שנאמר זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד לפי קושי החסד כך תהיה קצירת השכר בעולם הבא שנאמר לפום צערא אגרה. (מאהבת חיים)